

GENERALINIO ADVOKATO
ANTONIO TIZZANO IŠVADA,
pateikta 2004 m. kovo 25 d.¹

1. Šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti, ar valstybės narės nacionalinės taisyklės, draudžiančios mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose eurais laikytinos įsisteigimo laisvės apribojimu, kuris draudžiamas pagal EB 43 straipsnį, tiek, kiek jos taikomos toje valstybėje narėje kitos valstybės narės juridinio asmens įsteigta dukterinei įmonei.

I — Teisės aktai

Bendrijos teisė

2. Ši byla iš esmės susijusi su Sutarties nuostatomis dėl įsisteigimo laisvės, konkrečiai kalbant, su EB 43 straipsniu.

3. Reikia taip pat paminėti Direktyvą 2000/12/EB², kuri, nors ir nėra tiesiogiai

susijusi su atsakymu į nacionalinio teismo pateiktus klausimus, buvo keletą kartų minima per procesą Teisingumo Teisme.

4. Pirmiausia priminsiu, kad ši direktyva visiškai naujai kodifikuoja taisykles, reglamentuojančias įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas bankų kredito srityje, kurias nustatė EB 43 straipsnio ir kitų straipsnių pagrindu priimtos įvairios ankstesnės direktyvos.

5. Direktyva konkrečiai nurodo, kad tik valstybės narės kompetentingos institucijos leidimą turinčios kredito įstaigos turi teisę verstis profesine veikla indėlių ar kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš visuomenės (1, 3 ir 4 straipsniai); ji taip pat numato, kad įstaigos – juridiniai asmenys, atitinkančios suderintus reikalavimus³, gali verstis banko veikla, kuriai išduotas leidimas, ne tik valstybėje, kurioje išduotas leidimas bei yra

1 — Originalo kalba: italų.

2 — 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (toliau – Direktyva 2000/12 arba Direktyva; OL L 126, p. 1).

3 — Konkrečiai kalbant, dėl: pradinio kapitalo (5 straipsnis), reikalavimų vadovams ir buveinės vietai (6 straipsnis), reikalavimų kvalifikuotąją dalį turintiems akcininkams ir dalinininkams (7 straipsnis) ir veiklos programos (8 straipsnis).

jų buveinė, bet ir bet kurioje kitoje valstybėje narėje, steigdamas juridinio asmens teisių neturintį filialą arba teikdamas paslaugas pagal abipusio leidimų pripažinimo sistemą (18 straipsnis).

Nacionalinė teisė

6. Prancūzijos pinigų ir finansų kodeksas, toliau – Pinigų kodeksas (*Code monétaire et financier (partie législative)*) L.312-3 straipsnis nustato indėlių iki pareikalavimo arba trumpesnio nei penkerių metų termino sąskaitų atlyginimo taisykles ir nurodo:

„Nepaisant bet kokios priešingos nuostatos, bet kuriai kredito įstaigai, priimančiai iš visuomenės lėšas į indėlių iki pareikalavimo arba trumpesnio nei penkerių metų termino sąskaitas nesvarbu, kokių būdu, draudžiama už šias lėšas mokėti didesnes nei (bankų ir finansų reikalų komiteto taisyklių arba)⁴ ūkio ministro įsakymu nustatytas palūkanas“⁵.

4 — 2003 m. rugpjūčio 1 d. Įstatymo Nr. 2003-706 (paskelbtas 2003 m. rugpjūčio 2 d. *Journal officiel*) 46 straipsnis iš L.312-3 straipsnio išbraukė tarp skliaustų įrašytus žodžius; tačiau šio įstatymo 47 straipsnis nurodo, kad Bankų ir finansų reikalų komiteto taisyklės išlieka taikytinos. Todėl su šia byla susiję teisės aktai iš esmės nebuvo pakeisti, ir tai aiškiai patvirtino Prancūzijos vyriausybė atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą.

5 — Neoficialus vertimas.

7. Bankų ir finansų reikalų komitetas (toliau – Bankų komitetas arba Komitetas) Potvarkiu Nr. 86-13⁶ uždraudė mokėti palūkanas⁷ už indėlius iki pareikalavimo.

8. Šis draudimas taikomas Prancūzijos gyventojų indėlių iki pareikalavimo sąskaitoms eurais.

II — Faktinės aplinkybės ir procesas

9. 2002 m. *Société CaixaBank France* (toliau – *CaixaBank France*), Ispanijos bendrovės *Caixa Holding* dukterinė bendrovė Prancūzijoje, Bankų reikalų komitetui pranešė apie ketinimą pateikti į rinką indėlius iki pareikalavimo sąskaitose mokant 2% palūkanas, jei sąskaitos likutis ne mažesnis kaip 1 500 eurų.

10. 2002 m. balandžio 16 d. Sprendimu Komitetas uždraudė *CaixaBank France* su Prancūzijos gyventojais sudaryti naujas sutartis dėl palūkanų mokėjimo už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose, taip pat nurodė

6 — Žr. 4 išnašą.

7 — Šio komiteto Sprendimu Nr. 92-13 šis draudimas buvo išplėstas indėliams priimti Prancūzijoje; tuos indėlius priima bankų, kurių buveinės yra kitose valstybėse narėse, filialai.

panaikinti jau sudarytų sutarčių sąlygas, numatančias palūkanų mokėjimą.

11. Bendrovė šį sprendimą apskundė Prancūzijos valstybės tarybai (*Conseil d'État*) tvirtindama, kad draudimas mokėti palūkanas už gyventojų indėlius iki pareikalavimo sąskaitose prieštarauja Sutarties nuostatomis dėl įsisteigimo laisvės.

12. Pripažindama problemos svarbą *Conseil d'État* sustabdė bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar valstybės narės nustatytas draudimas teisėtai joje įsisteigusiai banko įstaigai mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose ir už kitas susigrąžinamas lėšas sudaro kliūtį įsisteigimo laisvei, jeigu šiuo klausimu 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje Nr. 2000/12/EB nėra nieko pasakyta?

2. Teigiamai atsakius į pirmą klausimą, kokiais privalomais bendrojo intereso pagrindais galima remtis šioje byloje šiai kliūčiai pateisinti?“

13. *CaixaBank France, BNP Paribas* ir kiti Prancūzijos bankai, įstojusios į pagrindinę bylą šalys, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija pateikė Teisingumo Teismui rašytines pastabas.

III — Teisinis vertinimas

Pirmas klausimas

14. Šalių nuomos šiais klausimais galima apibendrinti, kaip nurodyta toliau.

15. *CaixaBank* ir Komisija iš esmės tvirtina, kad taikant ginčijamą priemonę kliudoma veiksmingai ir pelningai vykdyti banko veiklą, nors tokią kliūtį draudžia EB 43 straipsnis tiek, kiek jį aiškina Bendrijos teismų praktika, konkrečiai kalbant, sprendimai *Kraus*⁸, *Gebhard*⁹ ir *Pfeiffer*¹⁰, atsižvelgiant į argumentus, kuriuos prireikus aptarsiu toliau.

8 — 1993 m. kovo 31 d. Sprendimas (C-19/92, Rink. p. I-1663).

9 — 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimas (C-55/94, Rink. p. I-4165).

10 — 1999 m. gegužės 11 d. Sprendimas (C-255/97, Rink. p. I-2835).

16. Be to, Komisija mano, kad Prancūzijos teisės aktų atitikties Sutarčiai turi būti įvertinta ir galimo jų taikymo kitoje valstybėje narėje įsteigtų kredito įstaigų filialų atžvilgiu. Ji teigia, kad šiuo požiūriu teisės aktai taip pat prieštarauja Bendrijos teisei, nes juose nustatytas Direktyvoje 2000/12 įtvirtinto, filialams taikomo suderinto režimo pažeidimas.

17. Priešingai, Prancūzijos vyriausybės ir dalyvaujančių Prancūzijos bankų nuomone, EB 43 straipsnis, kiek jį išaiškino Teisingumo Teismas¹¹, iš esmės įpareigoja valstybę, kurioje įsteigta įmonė, kitų valstybių narių piliečius traktuoti taip pat kaip ir savo piliečius, savarankiškai dirbančio asmens veiklos pradėjimo bei vykdymo atžvilgiu, uždraudžiant bet kokią tiesioginę ar netiesioginę bei paslėptą diskriminaciją dėl Bendrijos piliečių pilietybės.

18. Bet kuriuo atveju jie teigia, kad vienodai taikomos nacionalinės priemonės gali sudaryti įsisteigimo laisvės apribojimą, tik jeigu jos buvo susijusios su veiklos pradėjimu, bet

ne tada, kai jos reglamentavo tik tos veiklos vykdymo sąlygas, kaip yra šioje byloje¹².

19. Jų teigimu, tokios šioje byloje nagrinėjamos priemonės ribojantis poveikis bet kuriuo atveju yra pernelyg neaiškus ir netiesioginis, kad jį būtų galima laikyti Sutartį pažeidžiančiu įsisteigimo laisvės apribojimu.

20. Remdamasis šiais argumentais pateiksiu savo bylos vertinimą.

a) Įžanga

21. Pirmiausia pažymėtina, kad *Conseil d'État* Teisingumo Teismo klausia, ar Sutarčiai draudžia taikyti ginčijamą priemonę kitoje valstybėje narėje jau įsteigto banko dukterinei įmonei Prancūzijoje. Todėl ginčijamas klausimas susijęs su judėjimo laisvės įgyvendinimu, įsteigiant dukterinę bendrovę – savarankišką juridinį asmenį.

11 — Žr. 1985 m. birželio 18 d. Sprendimą *Steinhauser* (C-197/84, Rink. p. I-1819); 1993 m. kovo 10 d. Sprendimą *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-111/91, Rink. p. I-817) ir 1993 m. kovo 30 d. Sprendimą *Konstantinidis* (C-168/91, Rink. p. I-1191)

12 — Bankai remiasi 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921) ir 2000 m. sausio 27 d. Sprendimu *Graf* (C-190/98, Rink. p. I-493), susijusiais su darbuotojais, bei 1995 m. gegužės 10 d. Sprendimu *Alpine Investments* (C-384/93, Rink. p. I-1141), 2003 m. gegužės 13 d. Sprendimais *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (C-98/01, Rink. p. I-4641) ir *Komisija prieš Ispaniją* (C-463/00, Rink. p. I-4581, dėl *Golden shares*) atitinkamai paslaugų teikimo ir kapitalo judėjimo srityje.

22. Todėl Teisingumo Teismas privalo apsiriboti atsakymu į šį klausimą. Priešingai nei Komisija (žr. 16 punktą), nemanau, kad klausimo dalykas gali būti išplėstas įtraukiant klausimą, ar ginčijama priemonė taikytina bankui, norinčiam Prancūzijoje verstis banko veikla per filialą. Toks klausimas nėra nurodytas nacionalinio teismo klausime ir iš tikrųjų neturi reikšmės jame nagrinėjamo ginčo sprendimui.

b) Dėl įsisteigimo laisvės apribojimo sąvokos

23. Patikslinęs šį klausimą ir pradėdamas nagrinėti jį iš esmės pirmiausia pažymėsiu, kad nors ginčijamos priemonės *dalykas* nėra *banko veiklos pradėjimas*, tikėtina, kad jis svarbus *tokios veiklos vykdymo ekonominėms sąlygoms* ir šiuo klausimu šalys iš dalies sutaria. Ši priemonė draudžia, kad už tokį svarbų banko produktą, t. y. sąskaitoje laikomą indelį iki pareikalavimo, būtų mokamos palūkanos, taip apsunkindama bankų konkurenciją dėl šios rūšies produktų, bet tuo pat metu leisdamas nemokamai teikti pagrindines banko paslaugas, kurios kitu atveju būtų potencialiai nuostolingos.

24. Vis dėlto škiriasi šalių nuomonės dėl to, ar dėl pasekmių šią priemonę reikia laikyti įsisteigimo laisvės apribojimu, jeigu ji taikoma kitoje valstybėje narėje jau įsteigtos kredito įstaigos dukterinei įmonei.

25. Iš tikrųjų *CaixaBank France* ir Komisija tvirtina, kad Teisingumo Teismo praktikoje, bent jau sprendimuose *Kraus* ir *Gebhard*, laisvo judėjimo vidaus rinkoje sąvoka buvo išaiškinta plačiąja prasme. Remiantis šiuo išaiškinimu draudžiama bet kokia nacionalinė priemonė, kuri Bendrijos piliečiams galėtų trukdyti pasinaudoti Sutartyje įtvirtintomis pagrindinėmis laisvėmis arba dėl kurios naudojimasis šia teise taptų mažiau patrauklus, net jeigu ji taikoma nediskriminuojant dėl pilietybės¹³.

26. Jie teigia, kad iš esmės panašus atgrasantis poveikis pasireiškia visada, kai konkreti nacionalinė priemonė sumažina ekonominės veiklos pelningumą, taip ją paversdama mažiau patrauklia net įsisteigimo abipusio pripažinimo atveju.

27. *CaixaBank France* teigia, kad nors Bendrijos lygmeniu nėra suderintų konkrečios ekonominės veiklos vykdymo sąlygų,

13 — Žr. minėtų sprendimų *Kraus* 32 punktą ir *Gebhard* 37 punktą.

valstybė narė, norinti priimti arba palikti galioti konkretų šios veiklos reglamentavimo būdą, vien dėl šio fakto apribotų kitos valstybės narės, kurios režimas liberalesnis, asmenų įsisteigimo laisvę.

28. Savo ruožtu Prancūzijos bankai suabejojo tikrąja šių sprendimų prasme: jie teigia, kad, atsižvelgiant į šių bylų aplinkybes, šiuose sprendimuose iš tiesų apsiribojama tik diskriminacinių priemonių, *tiesiogiai trukdančių pradėti* savarankišką ekonominę veiklą, kritika.

29. Pažymėsiu, kad Teisingumo Teismo praktika įsisteigimo laisvės, o bendrąja prasme – ekonomiškai aktyvių asmenų judėjimo vidaus rinkoje srityje nėra vienareikšmė ir dėl to savaime, kaip šiuo atveju, kyla skirtingų ir net prieštaraujančių aiškinimų. Siekiant nustatyti, kaip reikia aiškinti EB 43 straipsnį, būtina panagrinėti teismų praktiką, pirmiausia trumpai išnagrinėjant Sutarties tekstą.

30. Kaip visiems žinoma, EB 43 straipsnį sudaro dvi pastraipos. Pirmoji pastraipa

draudžia „įsisteigimo laisvės apribojimus“ pagal „toliau išdėstytas nuostatas“.

31. Antrojeje pastraipoje nustatomas pagrindas, kada taikomas šis draudimas, jog įsisteigimo laisvė „apima ir teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos bei ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones <...> tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios subjektams <...>“.

32. Tradicinė Bendrijos teismų praktika siekė išvengti nacionalinio traktavimo principu pačią įsisteigimo laisvės esmę¹⁴ iš esmės prilygindama apribojimų draudimui pagal EB 43 straipsnio pirmąją pastraipą ir (tiesioginės ar netiesioginės) diskriminacijos, susijusios su antroje dalyje numatytos veiklos pradėjimo bei vykdymo sąlygomis, draudimą.

33. Vis dėlto panašu, kad nuo sprendimo *Kraus*, kuriame buvo nagrinėjama Vokietijos priemonė, nustatanti tam tikrus užsienio diplomų teisėtumo pripažinimo formalumus, Teisingumo Teismas taiko griežtesnį nei

¹⁴ — Žr. šiuo klausimus 1977 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Thieffry* (71/76, Rink. p. 765, 19 punktą) ir minėto sprendimo *Steinhauser* 14 punktą.

nacionalinio traktavimo kriterijų, iš esmės pripažindamas, kad net ir nediskriminacinės priemonės gali apriboti įsisteigimo laisvę.

34. Iš Teisingumo Teismo pateikto vertinimo šiame sprendime matyti, kad nacionalinės priemonės, kuria Bendrijos subjektams trukdoma pasinaudoti įsisteigimo laisve, poveikis yra svarbesnis už galimą diskriminaciją.

35. Tokiomis aplinkybėmis, Teisingumo Teismo manymu, tam, kad nagrinėjama nacionalinė priemonė būtų laikoma Sutartį pažeidžiančiu apribojimu, nėra privaloma, kad ji *tiesiogiai paveiktų* ekonominės veiklos *pradėjimą*; pati priemonė jau yra kliūtis Sutarties 52 straipsnio (dabar – EB 43 straipsnis) prasme vien dėl savo galimo neigiamo poveikio tam tikros profesinės veiklos *vykdymo ekonominiam patrauklumui*¹⁵.

15 — Žr. 21 ir 22 punktus, kuriuos nurodau toliau: „21. <...> tokio kaip pagrindinėje byloje diplomo turėtojas gali atsidurti palankesnėje profesinės karjeros pozicijoje tiek, kiek turėdamas šį diplomą jis gali gauti *didesnį užmokestį arba greičiau kilti karjeros laiptais*, arba karjeros metu užimti tam tikras konkrečias pareigas, skirtas ypač aukštos kvalifikacijos asmenims. 22. Panašiai galimybė panaudoti užsienyje suteiktus diplomus, papildančius nacionalinius diplomus, kurių reikalaujama norint užsiimti profesine veikla, *labai palengvina* savarankiško dabuotojo įsisteigimą ir bet kuriuo atveju atitinkamos profesinės veiklos *vykdymą*“ (Paryškinta mano)

36. Vis dėlto pažymėtina, kad sprendimas *Kraus* gali būti aiškinamas ir kitaip, nes tai, kad buvo patvirtintas daug griežtesnis kriterijus, galėjo nulėmti konkrečios bylos aplinkybės, o ne bendro aiškinimo pasirinkimas.

37. Nagrinėjant šį kitokį objektyvų aiškinimą, Teisingumo Teismo požiūris sprendime *Kraus* buvo patvirtintas kaip akivaizdi reakcija į Vokietijos teisės aktų baudžiamąjį poveikį asmenims, įgijusiems universiteto diplomą užsienyje, nustatant tokio diplomo teisinio pripažinimo formalumus, kurie netaikomi Vokietijoje įgytų diplomų atžvilgiu.

38. Tą patį galima pasakyti apie vėlesnį sprendimą *Gebhard* bei naujesnius sprendimus *Mac Quen ir kt.*¹⁶ bei *Payroll ir kt.*¹⁷, kuriuose buvo nagrinėjama nacionalinių priemonių, tiesiogiai apribojančių teisę verstis reglamentuojama profesija pagal galimai diskriminacinę tvarką, atitiktis Sutarčiai.

16 — 2001 m. vasario 1 d. Sprendimas (C-108/96, Rink. p. I-837).

17 — 2002 m. spalio 17 d. Sprendimas (C-79/01, Rink. p. I-8923).

39. Vis dėlto neginčijama, kad tokias atvejais Teisingumo Teismas apribojimą aiškino plačiau prasme, taikydamas jį „visoms nacionalinėms priemonėms, kurios gali trukdyti naudotis Sutartyje įtvirtintomis *pagrindinėmis laisvėmis* arba dėl kurių jos *gali tapti mažiau patrauklios*“¹⁸.

40. Tokia pati formuluotė buvo panaudota ir 1999 m. Sprendime *Pfeiffer*¹⁹. Tačiau atrodo, kad, priešingai nei kitose paminėtose bylose, šioje byloje Teisingumo Teismas sprendimą grindžia kraštutiniu aiškinimu, asmenų judėjimui poveikį darančią nacionalinę priemonę laikydamas įsisteigimo laisvės apribojimu, nors tinkamai apsvarsčius, toks poveikis nebuvo skubus bei tiesioginis.

41. Toje byloje Teisingumo Teismas turėjo įvertinti, ar Austrijos teisės aktai dėl komercinių pavadinimų apsaugos nuo galimybės suklaidinti, atitinka Sutartį. Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas nagrinėjo nustatytą draudimą dukterinei bendrovei naudoti komercinį pavadinimą, kurį jau naudojo Vokietijoje patronuojanti bendrovė ir kuris iš esmės sutapo su Austrijos konkurento komerciniu pavadinimu.

42. Todėl nagrinėjama priemonė nebuvo susijusi su ekonominės veiklos – prekyba maistu – pradėjimu, kurią galėjo vykdyti bet kuris nacionalinis ar užsienio subjektas. Be to, ji nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nediskriminavo įsisteigimo laisve besinaudojančio asmens, sudarydama jam mažiau palankias sąlygas nei toje valstybėje jau įsisteigusiems asmenims.

43. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad Austrijos teisės aktai apriboja įsisteigimo laisvę, nors vėliau pripažino juos pateisinamais, reikalaujant apsaugoti intelektinę nuosavybę tiek, kiek jie įpareigojo Vokietijos bendrovę ir jos Austrijos dukterinę įmonę, „atsižvelgiant į įsisteigimo vietą, skirtingai pristatyti savo verslą“²⁰.

44. Atsižvelgdami į tokį precedentą galime teigti, kaip iš esmės daro *CaixaBank France*, kad bet kuri konkrečios ekonominės veiklos pelningumą sumažinanti nacionalinė priemonė, dėl kurios naudojimasis įsisteigimo laisve, nors ir netiesiogiai, tampa mažiau patrauklus, yra įsisteigimo laisvės apribojimas.

18 — Minėto sprendimo *Gebhard* 37 punktas. (Paryškinta mano)

19 — Minėta 10 išnašoje.

20 — Minėto sprendimo *Pfeiffer* 20 punktas.

45. Tačiau galima daryti dar kitą išvadą: jei iš esmės draudžiama *kiekviena* nacionalinė nuostata, dėl kurios naudojimas laisvu judėjimu tampa mažiau patrauklus nurodytąją prasme, galima teigti, kad, nesant suderintų nacionalinių nuostatų dėl konkrečios ekonominės veiklos vykdymo, valstybė, taikanti griežčiausius teisės aktus, automatiškai sukuria kliūtį kitų valstybių asmenims laisvai pasinaudoti įsisteigimo laisve.

46. Todėl, kiek tai susiję su mūsų byla, darytina išvada, kad nagrinėjama Prancūzijos nuostata, pagal kurią *CaixaBank* įpareigojamas vykdyti skirtingas komercines strategijas Prancūzijos dukterinės įmonės ir kitose valstybėse narėse veikiančių dukterinių įmonių bei filialų atžvilgiu, vien dėl šio fakto laikoma EB 43 straipsnį pažeidžiančiu įsisteigimo laisvės apribojimu.

47. Vis dėlto daugelyje kitų sprendimų Teisingumo Teismas netaiko šio griežto kriterijaus, o apsiriboja draudžiamais laisvo asmenų judėjimo apribojimais, pripažindamas tik nacionalines priemones, kurios *tiesiogiai trukdo* vykdyti ekonominę veiklą arba kurios iš esmės savo *pobūdžiu* yra *diskriminuojančios*, nes neužtikrina vienodų teisinių bei faktinių sąlygų pradėti ekonominę veiklą ir ją tęsti.

48. Šia prasme paminėtini 1995 m. Sprendimas *Alpine Investments*²¹, 1996 m. Sprendimas *Perfili*²², 1997 m. Sprendimas *Futura Participations ir Singer*²³ bei 2001 m. Sprendimas *Metallgesellschaft ir kt.*²⁴

49. Konkrečiai kalbant, sprendime *Alpine Investments* Teisingumo Teismas pabrėžė *tiesioginės kliūties pradėti veiklą* kriterijų.

50. Šioje byloje nagrinėti nacionalinės teisės aktai, draudžiantys Nyderlanduose įsteigtiems finansų rinkos subjektams telefonu susisiekti su potencialiais klientais, t. y. „cold calling“ praktiką²⁵, ir tos valstybės, ir kitų valstybių narių teritorijose.

51. Teisingumo Teismo nuomone, nors toks draudimas taikytas vienodai, jis galėjo būti „apribojimas laisvai teikti tarptautines paslaugas“ tiek, kiek jis „(atėmė) iš konkrečių operatorių galimybę pasinaudoti greita ir tiesiogine reklama bei susisiekti su kitų valstybių narių potencialiais klientais“²⁶.

21 — Pirmiau minėta 12 išnašoje.

22 — 1996 m. vasario 1 d. Sprendimas (C-177/94, Rink. p. I-161).

23 — 1997 m. gegužės 15 d. Sprendimas (C-250/95, Rink. p. I-2471).

24 — 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas (C-397/98 ir C-410/98, Rink. p. I-1727).

25 — Telefono naudojimas, siūlant paslaugas potencialiems klientams be jų išankstinio sutikimo.

26 — Minėto sprendimo *Alpine* 28 punktą.

52. Atsakydamas į prieštaravimą, grindžiamą galimybe pagal analogiją taikyti žinomo sprendimo *Keck ir Mithouard* (kurį plačiau aptarsiu 70 bei kituose punktuose) principą, Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad „toki nagrinėjama draudimą nustatė paslaugų teikėjo įsisteigimo valstybė narė, ir šis draudimas darė poveikį ne tik jo pasiūlymams, pateiktiems toje valstybėje narėje įsteigtiems asmenims ar į ją atvykusiesiems siekiant gauti paslaugas, bet ir pasiūlymams, teikiamiems asmenims, esantiems kitoje valstybėje narėje“. Teisingumo Teismo mąnymu, iš to išplaukia, kad toks draudimas „tiesiogiai darė poveikį patekimui į kitų valstybių narių paslaugų rinką“ ir taip „sudarė kliūtį paslaugų prekybai Bendrijos viduje“²⁷.

53. Atrodo, kad tokiu patikslinimu Teisingumo Teismas išaiškino: kad vienodai taikoma nacionalinė priemonė būtų laikoma laisvės teikti paslaugas apribojimu, ji privalo daryti tiesioginį poveikį patekimui į kitų valstybių narių paslaugų rinką. Priešingai, nėra pakankama, kad „kitos valstybės narės savo teritorijose įsisteigusiems panašių paslaugų teikėjams taikytų mažiau griežtesnes taisykles“²⁸.

54. Mano nuomone, panašios į sprendimo *Alpine Investments* išvados taip pat išplaukia ir iš 1995 m. Sprendimo *Bosman*²⁹, 1996 m. Sprendimo *Semeraro Casa Uno ir kt.*³⁰, 1997 m. Sprendimo *SETTG*³¹, 1999 m. Sprendimo *Zenatti*³² ir 2000 m. Sprendimo *Graf*³³.

55. Ypač naudinga išnagrinėti pastarąjį sprendimą, kurį priėmė Teisingumo Teismo išplėstinė kolegija. Šioje byloje nagrinėtas klausimas dėl nacionalinės teisės nuostatų, galinčių daryti poveikį darbuotojo apsisprendimui atsisakyti vieno darbo, kad būtų priimtas į kitą, galimai esantį kitoje valstybėje narėje, atitikties Sutarčiai, nes šiose nuostatose nebuvo numatyta, kad tokiu atveju atleidus darbuotoją iš darbo jis turėtų gauti kompensaciją, ir dėl to buvo apribotas perėjimo ekonominis suinteresuotumas.

56. Teisingumo Teismas atmetė argumentą, kad tokia priemonė galėtų būti laisvės asmenų judėjimo vidaus rinkoje apribojimas. Priešingai, primindamas sprendimą *Alpine Investments*, jis tvirtino, kad „vienodai taikomos nuostatos, kurios valstybės narės piliečiui užkerta kelią arba trukdo <...> pasinaudoti judėjimo teise“, iš esmės yra Sutartyje draudžiamas šios laisvės apribojimas tik jeigu

27 — Ten pat, 38 punktas. (Paryškinta mano)

28 — Ten pat, 27 punktas. Šiuo klausimu žr. 1978 m. birželio 28 d. Sprendimą *Kenny* (1/78, Rink. p. 1489, 18 punktas); 1979 m. liepos 3 d. Sprendimą *Van Dam en Zonen ir kt.* (185/78–204/78, Rink. p. 2345, 10 punktas); 1992 m. gegužės 7 d. Sprendimą *Wood ir Cowie* (C-251/90 ir C-252/90, Rink. p. I-2873, 19 punktą); 1994 m. liepos 14 d. Sprendimą *Peralta* (C-379/92, Rink. p. I-3453, 48 punktas); minėto sprendimo *Perfilo* 17 punktą.

29 — Minėto sprendimo 12 punktas.

30 — 1996 m. birželio 20 d. Sprendimas (C-418/93–C-421/93, C-460/93–C-462/93, C-464/93, C-9/94–C-11/94, C-14/94, C-15/94, C-23/94, C-24/94 ir C-332/94, Rink. p. I-2975).

31 — 1997 m. birželio 5 d. Sprendimas (C-398/95, Rink. p. I-3091).

32 — 1999 m. spalio 21 d. Sprendimas (C-67/98, Rink. p. I-7289).

33 — Minėto sprendimo 12 punktas.

jos „(tiesiogiai) daro poveikį darbuotojų patekimui į darbo rinką“³⁴. Tačiau taip nėra, jei apribojantis poveikis priklauso nuo „pernelyg neapibrėžto ir netiesioginio įvykio“³⁵.

57. Į tai atsižvelgdamas galiu daryti išvadas iš iki šiol pateiktos analizės; pradėsiu nuo pirmiau nurodyto teiginio, kad minėtą teismų praktiką sunku apibendrinti padarant vieningą išvadą, todėl, kaip ir šiuo atveju, atsiranda skirtingų aiškinimų.

58. Bandydamas išpauoti teismų praktiką, pirmiausia pažymėsiu, kad nacionalines nor-

34 — Minėto Sprendimo *Graf* 23 punktas. (Paryškinta mano) Kitaip nei versijoje italų kalba, versijose prancūzų ir kitomis kalbomis nėra prievoksmio „tiesiogiai“; versijoje prancūzų kalba nurodyta: „pour être aptes à constituer de telles entraves, il faut qu’elles conditionnent l’accès des travailleurs au marché du travail“. Reikia priminti, kad šioje byloje taikydama šį kriterijų Teisingumo Teismas pažymėjo, „kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nuostata darbuotojui negalėjo neleisti arba trukdyti nutraukti jo darbo sutartį, siekiant įsidarbinti pas kitą darbdavį, nes kompensacija nutraukus darbo santykius priklausė ne nuo to, ar darbuotojas nusprendė pasilikti dirbti dabartiniam darbdaviui, o nuo būsimą ir hipotetinio įvykio, t. y. vėlesnio sutarties pasibaigimo, kuris nepriklauso nuo jo valios, arba nesant jo kaltės“ (24 punktas).

35 — Ten pat, 25 punktas. Šiuo atveju, Teisingumo Teismo nuomone, teisės į kompensaciją nutrūkusi darbo santykiams praradimas buvo „pernelyg neapibrėžta ir netiesioginė tikimybė, kad teisės aktai galėtų būti laikomi galinčiais pakeisti darbuotojų judėjimo laisvę, jeigu jie, nutraukus darbo sutartį darbuotojo iniciatyva, nenumatė tokių pat pasekmių kaip pasibaigimui, nepriklausančiam nuo darbuotojo valios arba nesant jo kaltės“.

mas, reglamentuojančias ekonominės veiklos vykdymą, *tiesiogiai nedarantias poveikio tos veiklos pradėjimui* ir nei teisiškai, nei faktiškai *nediskriminuojančias* nacionalinių bei užsienio subjektų, mano nuomone, sunku pripažinti prieštaraujančiomis Sutarčiai *vien dėl to, kad jos sumažina* tos veiklos vykdymo *ekonominį patrauklumą*.

59. Toks aiškinimas, kuris gali iš dalies išplaukti iš minėto sprendimo *Pfeiffer*, pirmiausia prieštarautų Sutartyje nustatytai kompetencijų sistemai.

60. Iš tikrųjų, kaip žinoma, nuostatos, reglamentuojančios įsisteigimą, nesuteikia Bendrijai bendrosios kompetencijos reglamentuoti ekonominę savarankiškai dirbančiųjų veiklą. Priešingai, jos šioje srityje paliko valstybių kompetenciją ir tik uždraudė diskriminaciją bei įsisteigimo apribojimus ir suteikė Bendrijai ribotą kompetenciją derinti nacionalinės teisės aktus (Sutarties 57 straipsnio 1 ir 2 dalys, dabar – EB 47 straipsnio 1 ir 2 dalys).

61. Kai nėra tokio suderinimo, valstybės narės iš esmės išsaugo kompetenciją nediskriminuojančiomis priemonėmis reglamentuoti ekonominės veiklos vykdymą.

62. Antra, toks aiškinimas leistų ir nacionaliniams, ir užsienio ūkio subjektams piktnaudžiauti EB 43 straipsniu prieštaraujant bet kokiai nacionalinei priemonei, kuri vien dėl to, kad reglamentuoja ekonominės veiklos vykdymo tvarką, galiausiai analizuojant gali sumažinti pelningumą, taip pat patrauklumą vykdyti konkrečią ekonominę veiklą.

63. Tačiau tai prilygtų Sutarties naudojimui joje nenumatytais tikslais: t. y. ne vidaus rinkos, kurioje sąlygos yra panašios į bendrosios rinkos ir kurioje ūkio subjektai gali laisvai judėti, bet rinkos be taisyklių įsteigimui, t. y. rinkos, kurioje iš esmės taisyklės yra draudžiamos, išskyrus būtinas ir proporcingas privalomiems bendrojo intereso reikalavimams įgyvendinti.

64. Dėl šios priežasties aš nemanau, kad galima pritarti tokiai išvadai.

65. Priešingai, manau, kad reikia panaudoti įvairias Bendrijos teismų praktikos aiškinimo nuorodas, pagal kurias, net jeigu nacionalinės priemonės gali abstrakčiai daryti poveikį asmenų judėjimo laisvei, jos gali „trukdyti pasinaudoti Sutartyje įtvirtintomis pagrindinėmis laisvėmis, arba dėl jų naudojimosi

laisvėmis negali tapti mažiau patrauklus“, ir todėl gali būti laikomos šių laisvių apribojimu, tik jei įvykdomos tam tikros sąlygos.

66. Konkrečiau kalbant, manau, kad nacionalinės normos negalima pripažinti laisvo asmenų judėjimo apribojimu, jei *laikomasi nediskriminavimo principo*; todėl ekonominės veiklos *teisinės ir faktinės* pradėjimo bei vykdymo sąlygos yra vienodos, nebent, atsižvelgiant į nuostatos tikslą arba pasekmes, ji *tiesiogiai daro poveikį patekimui į rinką*.

67. Daug tokių tiesioginių ar netiesioginių nuorodų galima rasti pirmiau nagrinėtoje teismų praktikoje³⁶ ir pirmiausia sprendimuose *Alpine Investments* ir *Graf*³⁷, kuriuose Teisingumo Teismas, nors jo buvo prašoma išaiškinti nuostatas, reglamentuojančias laisvą darbuotojų judėjimą ir paslaugų teikimą, suformulavo visam laisvo asmenų judėjimo skyriui, įskaitant ir įsisteigimo laisvę, taikytiną principą.

36 — 48 ir kiti punktai.

37 — Žr. 55 ir kitus punktus.

68. Manau, kad mano apibūdintas aiškinimo būdas leidžia tikslą sujungti skirtingas nacionalines rinkas į vieną bendrąją rinką suderinti su valstybių narių bendros kompetencijos reguliuoti ekonominę veiklą išsaugojimu.

69. Be to, kaip teisingai pažymėjo Prancūzijos vyriausybė ir į bylą įstoję bankai, manau, kad mano pasiūlyti vertinimo kriterijai laisvo asmenų judėjimo srityje leidžia atsižvelgti į per pastaruosius 10 metų įvykusius didelius teismų praktikos pasikeitimus prekių judėjimo srityje.

70. Priminsiu, kad 1993 m. Sprendime *Keck ir Mithouard*³⁸ bei vėlesnėje nusistovėjusioje teismų praktikoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinių nuostatų, draudžiančių kai kurias prekybos rūšis, taikymas gaminiams, kurių kilmė šalis yra kitos valstybės narės, nėra laikomas kliūtimi prekybai tarp valstybių narių EB 28 straipsnio prasme, jeigu šios nuostatos taikomos visiems nacionalinėje teritorijoje veiklą vykdančioms ūkio subjektams ir jeigu jos taip pat teisiškai ir faktiškai daro poveikį prekybai nacionaliniais gaminiais bei prekybai kitose valstybėse narėse pagamintais gaminiais³⁹.

38 — 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimas sujungtose bylose *Keck ir Mithouard* (C-267/91 ir C-268/91, Rink. p. I-6097).

39 — Minėto sprendimo *Keck* 16 punktas.

71. Teisingumo Teismas toliau tvirtina, kad to priežastis yra tokia: jei šios sąlygos įvykdytos, tokie taikomi teisės aktai „(kitose valstybėse narėse pagamintiems produktams) *netrukdo patekti į rinką ar šio proceso neapsunkina labiau nei nacionaliniams produktams*“⁴⁰.

72. Taigi sprendimo *Keck* loginis pagrindas yra dvejopas *patekimo į rinką ir diskriminacijos* kriterijus: bet kuri nacionalinė priemonė, kliudanti kitų valstybių narių gaminiams patekti į rinką arba apsunkinanti jų patekimą labiau nei nacionalinių gaminių, laikytina laisvo prekių judėjimo apribojimu⁴¹.

73. Nagrinėjant atidžiau teismų praktiką, galima apibendrinant pasakyti, kad sprendimu *Keck* nustatomas toks pats kriterijus, kuris vėliau buvo pakartotas sprendimuose

40 — Minėto sprendimo *Keck* 17 punktas. (Paryškinta mano)

41 — Taip pat žr., *inter alia*, minėto sprendimo *Keck ir Mithouard* 17 punktą ir 1993 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Hünemann ir kt.* (C-292/92, Rink. p. I-6787, 21 punktas); 1994 m. birželio 2 d. Sprendimą *Boermans* (C-401/92 ir C-402/92, Rink. p. I-2199, 12 punktas); 1995 m. vasario 9 d. Sprendimą *Leclerc-Siplec* (C-412/93, Rink. p. I-179, 21 punktas); 1995 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (C-391/92, Rink. p. I-1621, 13 punktas); 2000 m. sausio 13 d. Sprendimą *TK-Heimdienst* (C-254/98, Rink. p. I-151, 26 punktas); 2001 m. kovo 8 d. Sprendimą *Gourmet* (C-405/98, Rink. p. I-1795, 18 punktas). Žr. tuo pačiu klausimu generalinio advokato N. Fennelly išvadas minėtoje byloje *Graf* 19 punktą. Galiausiai žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Deutscher Apothekerverband* (C-322/01, Rink. p. I-14887, 67 ir paskesni punktai).

*Alpine Investments*⁴² ir *Graf*⁴³ laisvo asmenų judėjimo srityje.

74. Be to, panašus kriterijus, kurį, kaip matėme, iš esmės patvirtino dauguma pastarąjį dešimtmetį priimtų sprendimų asmenų judėjimo srityje⁴⁴, visiškai neprieštarauja Teisingumo Teismo sprendimuose *Kraus* ir *Gebhard* pateiktai pozicijai.

75. Šis kriterijus tik patikslina apribojimo sąvokos apimtį šiuose sprendimuose, neginčydamas jos prasmės. Pirmiau mano pasiūlytu patikslinimu (66 punkte) tik siekiama išvengti, kad iš neaiškios šios sąvokos formuluotės neišplauktų iškreiptas asmenų judėjimo laisvės suvokimas, dėl kurio uždraustu apribojimu būtų laikomos net priemonės, kurių poveikis naudojimuisi ta laisve būtų veikiau hipotetinis arba bet kuriuo atveju visiškai neaiškus ir netiesioginis.

42 — Žr. 49 ir kitus punktus.

43 — Žr. 55 ir kitus punktus.

44 — Žr. 44 ir kitus punktus. Be to, dėl požiūrio, suderinamo su nurodytoju tekste, žr., *inter alia*, 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Überseering* (C-208/00, Rink. p. I-9919, 78 ir kitus punktus: visiškai uždrausta pradėti veiklą); 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *X ir Y* (C-436/00, Rink. p. I-10829, 36 ir 67 punktai: netiesioginė diskriminacija) ir 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Gambelli ir kt.* (C-243/01, Rink. p. I-13031, 48 punktus: netiesioginė diskriminacija).

76. Taigi manau, jog galima daryti išvadą: kiek tai susiję su įsisteigimo laisve, valstybės narės nacionalinės nuostatos, reglamentuojančios ekonominės veiklos vykdymą, laikytinos Sutarčiai prieštaraujančiais apribojimais, jei dėl jų šia laisve besinaudojantis subjektas teisiškai ar faktiškai atsiduria mažiau palankiose sąlygose nei atitinkamoje valstybėje įsisteigęs subjektas ar jei dėl jų tikslo arba pasekmių tiesiogiai daromas poveikis patekimui į rinką.

c) Ginčijamos priemonės kvalifikavimas

77. Dabar atidžiau išnagrinėkime šioje byloje svarstomą Prancūzijos priemonę, t. y. draudimą mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose užsienio kredito įstaigos *CaixaBank France* dukterinei įmonei.

78. Atsižvelgiant į mano ką tik bendrai aptartus kriterijus, nagrinėjamos priemonės teisėtumą reikia tikrinti remiantis tokia logine seka. Pirmiausia – ir svarbiausia – kyla klausimas, ar ši priemonė *teisine prasme yra diskriminacinė*, ar ja siekiama *reglamentuoti patekimą į kredito rinką*. Jei atsakymas neigiamas, reikia nustatyti, ar vis dėlto ji

šioms dukterinėms įmonėms sudaro *mažiau palankią faktinę padėtį* nei tradiciškai Prancūzijos rinkoje įsisteigusiems bei veikiantiems konkurentams; ir galiausiai reikia nustatyti, ar jos *pasekmės nėra tiesioginė kliūtis patekti į* kredito rinką.

79. Pirmiausia pastebėtina, kad prielaidą, jog nagrinėjama priemonė yra teisiškai diskriminacinė, reikia atmesti galutinai ir, manau, kad šiuo klausimu šalis iš esmės sutaria, nes formaliai priemonė banko veiklos vykdymo atžvilgiu nesudaro užsienio subjektams mažiau palankios padėties nei nacionaliniams subjektams.

80. Dėl antro punkto taip pat lengvai reikia atmesti tikimybę, kad nagrinėjama priemonė siekiama *reglamentuoti* banko veiklos pradėjimą.

81. Gerai žinoma, kad pradėti kredito įstaigos veiklą galima tik gavus kompetentingos nacionalinės institucijos leidimą, kaip tai numato Direktyva 2000/12⁴⁵. Tokio leidimo suteikimo sąlygas, susijusias su tam tikros teisinės formos turėjimu, tam tikru akciniu kapitalu, tam tikrais reikalavimais, kvalifi-

kuotąją dalį turinčių akcininkų tinkamumu (žr. 5 punktą ir 3 išnašą), nustato valstybės narės, įgyvendindamos pačioje direktyvoje nurodytus suderinimo kriterijus.

82. Taisyklės dėl palūkanų už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose mokėjimo nepakeičia nė vienos iš šių sąlygų, nes šios taisyklės reglamentuoja tik jau leidimą turinčios įstaigos kredito veiklos vykdymo tvarką.

83. Taigi reikia išnagrinėti du pirmiau 77 punkte nurodytus klausimus, t. y. ar dėl nagrinėjamų priemonių užsienio bankų dukterinės bendrovės Prancūzijoje faktiškai atsiduria mažiau palankioje padėtyje nei toje šalyje jau įsteigtos kredito įstaigos, ir todėl šios priemonės *iš esmės* yra diskriminuojančios, ir ar dėl savo pasekmių jos gali tiesiogiai daryti poveikį patekimui į kredito rinką.

84. Mano nuomone, tokio nagrinėjimo išvada priklauso nuo to, kokį poveikį nagrinėjama priemonė gali sukelti Prancūzijos kredito sektoriui. Turima minty, kad reikia įvertinti faktus, o tai iš esmės paliekama atlikti nacionaliniam teismui⁴⁶.

45 — Žr. 5 punktą.

46 — Žr., *inter alia*, 1999 m. lapkričio 18 d. Sprendimą *Teckal* (C-107/98, Rink. p. I-8121, 29 ir 31 punktai); 2000 m. birželio 22 d. Sprendimą *Fornasar ir kt.* (C-318/98, Rink. p. I-4785, 32 punktas); 2003 m. spalio 16 d. Sprendimą *Traunfellner* (C-421/01, Rink. p. I-11941, 21 punktas).

85. Šiuo tikslu nacionalinis teismas galėtų paklausti, ar, kaip iš esmės teigia *CaixaBank France* ir Komisija, tiesa, kad nagrinėjama nacionalinė priemonė užsienio bankų dukterinėms bendrovėms kliudo surenkant indėlius iš visuomenės veiksmingai konkuruoti su Prancūzijos teritorijoje tradiciškai įsteigtais bankais, turinčiais platų padalinių tinklą; ar, priešingai, kaip teigia Prancūzijos vyriausybė ir Prancūzijos bankai, šioje rinkoje egzistuoja kitos konkurencijos galimybės.

86. Konkrečiai kalbant, reikia nustatyti, ar Prancūzijos kredito rinkoje lengvai prieinamos kitos indėlių formos, kai galima laisvai mokėti palūkanas ir kai tuo pasinaudodami bankai gali *veiksmingai* konkuruoti tarpusavyje dėl visuomenės indėlių.

87. Jei taip nėra, užsienio banko dukterinė bendrovė, priimdama indėlius, negalėtų lengvai pritraukti kapitalo ir būtų priversta pasinaudoti tarpbankine rinka savo kredito veiklai finansuoti. Todėl galiausiai jos išlaidos būtų didesnės nei tradicinių Prancūzijoje įsteigtų bankų, kurie dėl plataus padalinių tinklo naudojami privilegijuota padėtimi visuomenės indėlių rinkoje.

88. Todėl darytina išvada, kad nagrinėjama priemonė užsienio banko dukterinėms bendrovėms sudaro *mažiau palankias faktines sąlygas* nei Prancūzijos bankams, todėl ji laikytina Sutartyje uždraustu įsisteigimo laisvės apribojimu.

89. Be to, tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgdami į draudimą pasiūlyti pateikti į rinką indėlius iki pareikalavimo sąskaitose, už kuriuos būtų mokamos palūkanos, aptariamai bankai prarastų vienintelį realų būdą pritraukti klientus Prancūzijos rinkoje. Iš to išplaukia, kad nagrinėjama priemonė, atsižvelgiant į jos pasekmes, taip pat gali *tiesiogiai trukdyti* užsienio bankų dukterinėms bendrovėms *patekti į Prancūzijos rinką* ir šiuo aspektu taip pat apriboti įsisteigimo laisvę EB 43 straipsnio prasme⁴⁷.

d) Išvados

90. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į pirmą Prancūzijos *Conseil d'État* klausimą

47 — Tokiu aprašytu atveju draudimas mokėti palūkanas už einamąsias sąskaitas būtų iš dalies panašus į „cold calling“ draudimą, kuris buvo nagrinėtas sprendime *Alpine Investments* (žr. 50 ir paskesnius punktus). Kaip matėme, šioje byloje draudimas buvo laikomas „galinčiu apriboti laisvą tarptautinių paslaugų teikimą“ tiek, kiek jis „(atėmė) iš atitinkamų subjektų galimybę pasinaudoti greita ir tiesiogine reklama bei susisiekti su kitose valstybėse narėse esančiais potencialiais klientais“ (28 punktus).

atsakyti taip, kad valstybės narės teisės aktai, reglamentuojantys ekonominės veiklos vykdymą, yra įsisteigimo laisvės apribojimas, iš esmės uždraustas pagal EB 43 straipsnį, jei šia teise besinaudojančiam subjektui sudaromos mažiau palankios teisinės ar faktinės sąlygos nei šioje valstybėje įsteigtam subjektui; arba bet kuriuo atveju kitaip daromas tiesioginis poveikis patekimui į rinką.

Dėl antro klausimo

91. Nacionalinė priemonė, šiuo atveju – draudimas mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose eurais, yra įsisteigimo laisvės apribojimas, draudžiamas pagal EB 43 straipsnį, jeigu jo taikymas užsienio bankų dukterinėms bendrovėms neleidžia renkanti indėlius iš visuomenės veiksmingai konkuruoti su platų padalinių tinklą turinčiais, nacionalinėje teritorijoje tradiciškai įsteigtais bankais.

92. Tokį įvertinimą privalo atlikti nacionalinis teismas, kuris, konkrečiai kalbant, turi patikrinti, ar Prancūzijos kredito rinkoje lengvai prieinamos kitos indėlių formos, kai laisvai mokamos palūkanos, ir todėl bankai toje rinkoje gali veiksmingai konkuruoti.

93. Antru klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar yra bendrojo intereso pagrindas, galintis pateisinti įsisteigimo laisvės apribojimą, kuris galėtų atsirasti taikant nagrinėjamą nacionalinę priemonę.

94. Pirmiausia pažymėtina, kad, atsižvelgiant į Bendrijos teismų ir nacionalinių teismų kompetencijos padalijimą, ne Bendrijos, o nacionalinis teismas, jeigu jis mano, kad nagrinėjama nacionalinė priemonė laikytina įsisteigimo laisvės apribojimu EB 43 straipsnio prasme, privalo įvertinti, ar šis draudimas yra pateisinamas⁴⁸.

95. Vis dėlto, kaip žinoma, Teisingumo Teismas, spręsdamas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, prireikęs gali paaiškinti ir pateikti aiškinimo kriterijus, kurie kaip gairės padėtų nacionaliniam teismui išspręsti jo nagrinėjamą bylą⁴⁹.

48 – 2000 m. liepos 4 d. Sprendimas *Haim* (C-424/97, Rink. p. I-5123, 58 punktas); minėto sprendimo *Payroll* ir kt. 29 punktas.

49 – Ten pat.

96. Šiuo klausimu nacionaliniam teismui reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką asmenų judėjimo laisvę ribojančios nacionalinės priemonės, kurios vienodai taikomos visiems asmenims arba įmonėms, vykdančioms savo veiklą priimančioje valstybėje narėje, gali būti pateisinamos, jei atitinka privalomuosius bendrojo intereso pagrindus, su sąlyga, kad yra tinkamos įgyvendinti siekiamą tikslą ir neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti⁵⁰.

97. Prancūzija ir į bylą įstoję Prancūzijos bankai iš esmės teigė, kad nagrinėjama priemonė pateisinama privalomais vartotojų apsaugos reikalavimais ir, be to, išreiškia svarbų Prancūzijos vyriausybės ekonominės politikos pasirinkimą.

98. Dėl vartotojų apsaugos jie mano, kad nagrinėjamo draudimo panaikinimas labai padidins einamųjų sąskaitų tvarkymo sąnaudas. Dėl šios priežasties bankai bus priversti iš vartotojų reikalauti atlyginti už šiuo metu

nemokamai teikiamas bankų paslaugas, pavyzdžiui, čekių išdavimą ir grynųjų išdavimą pinigų automatuose.

99. Be to, jų nuomone, draudimas mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose yra, kaip pirmiau nurodyta, ekonominės politikos pasirinkimo, skirto paskatinti vidutinio bei ilgalaikio termino santaupų laikymą, konkrečiai kalbant, sustabdyti infliaciją, išraiška.

100. *CaixaBank France* ir Komisijos nuomone, toks reikalavimas nėra tinkamas pateisinti nagrinėjamą priemonę. Jų manymu, bet kuriuo atveju ji neatitinka proporcingumo principo.

101. Savo ruožtu pažymėsiu, kad ir santaupų laikymo skatinimas, ir vartotojų apsauga yra tikslai, prilygstantys apsaugai, ir ginčijama priemonė, mano manymu, yra tinkama priemonė juos pasiekti. Vis dėlto, manau, kad Prancūzijos įstatymų leidėjo pasirinktas būdas dėl toliau nurodytų priežasčių viršija tai, kas būtina juos pasiekti.

102. Dėl ilgalaikio taupymo skatinimo manau, kad neįtikinama tai, jog vienintelė galima praktinė priemonė yra besąlyginis

50 — Minėto sprendimo *Kraus* 32 punktas; minėto sprendimo *Gebhard* 37 punktas; 1999 m. kovo 9 d. Sprendimo *Centros* (C-212/97, Rink. p. I-1459, 34 punktas); minėto sprendimo *Pfeiffer* 19 punktas; minėto sprendimo *Haim* 57 punktas; minėto sprendimo *Payroll ir kt.* 28 punktas.

draudimas mokėti palūkanas už trumpalaines santaupas. Priemonės, kurios apima maksimalių palūkanų už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose nustatymą arba vidutinio bei ilgalaikio termino investicijų skatinimą bent jau *prima facie* man atrodo visiškai tinkama alternatyva.

reikšti ne Teisingumo Teismas. Nustatyti, ar nagrinėjamoje byloje yra tenkinamos Bendrijos teisės nustatytos sąlygos (kurios buvo nurodytos 96 punkte), privalo nacionalinis teismas.

103. Dėl vartotojų apsaugos pritariu *Caixa-Bank France* pateiktam argumentui, jog poreikis apsaugoti vartotojus išsaugant nemokamas pagrindines banko paslaugas gali būti tinkamai pasiektas atitinkamomis mažiau ribojančiomis priemonėmis.

106. Negalima atmesti galimybės, kad šiuo atveju atsiras aplinkybių arba bus pateikta argumentų, pateisinančių priemonę, nagrinėjamą nacionalinio teismo byloje. Vis dėlto primintina, kad šiuo metu, mano manymu, nagrinėjamos priemonės negalima pateisinti privalomais bendrojo intereso pagrindais, pavyzdžiui, vartotojų apsauga arba skatinimu laikyti santaupas, nes ji viršija tai, kas būtina pasiekti tokius tikslus.

104. Taigi aš taip pat manau, kad šiam tikslui pasiekti pakanka reikalauti, jog banko įstaigos pageidaujantiems vartotojams suteiktų indėlių iki pareikalavimo sąskaitas, už kurias palūkanos nėra mokamos, kartu palikdamos nemokamas banko paslaugas, ir tuo pat metu šioms įstaigoms leistų mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose bei prireikus teiktų mokamas banko paslaugas.

107. Todėl į antrą Prancūzijos *Conseil d'État* pateiktą klausimą Teisingumo Teismui siūlau atsakyti taip: kadangi tokios nagrinėjamos nacionalinės priemonės laikomos įsisteigimo laisvės apribojimu EB 43 straipsnio prasme, pripažintina, jog Teisingumo Teismui pateiktų faktų pagrindu toks apribojimas nėra pateisinamas privalomais bendrojo intereso pagrindais, kuriais buvo remtasi šioje byloje, konkrečiai kalbant, vartotojų apsauga arba skatinimu laikyti santaupas.

105. Padaręs tokią išvadą primenu, kad galutinę nuomonę šiuo klausimu turi pa-

IV — Išvada

108. Atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į Prancūzijos *Conseil d'État* pateiktus klausimus atsakyti taip:

- „1. Ekonominės veiklos vykdymą reglamentuojantys valstybės narės teisės aktai yra įsisteigimo laisvės apribojimas, kurį iš esmės draudžia EB 43 straipsnis, jei šia teise besinaudojančiam subjektui jie sudaro mažiau palankias teisines ar faktines sąlygas nei šioje valstybėje įsteigtam subjektui arba kitaip tiesiogiai daro poveikį patekimui į rinką.

Nacionalinė priemonė, šiuo atveju – draudimas mokėti palūkanas už indėlius iki pareikalavimo sąskaitose eurai, yra įsisteigimo laisvės apribojimas, kuris draudžiamas pagal EB 43 straipsnį, jeigu jį taikant užsienio bankų dukterinėms bendrovėms neleidžiama renkant indėlius iš visuomenės veiksmingai konkuruoti su platų padalinių tinklą turinčiais, nacionalinėje teritorijoje tradiciškai įsteigtais bankais.

Tokį įvertinimą privalo atlikti nacionalinis teismas, kuris, konkrečiai kalbant, turi patikrinti, ar Prancūzijos kredito rinkoje lengvai prieinamos kitos indėlių formos, kai laisvai mokamos palūkanos, ir todėl bankai toje rinkoje gali veiksmingai konkuruoti.

2. Kadangi tokios nagrinėjamos nacionalinės priemonės laikomos įsisteigimo laisvės apribojimu EB 43 straipsnio prasme, pripažintina, kad, remiantis Teisingumo Teismui pateiktais faktais, toks apribojimas nėra pateisinamas privalomais bendrojo intereso pagrindais, kuriais buvo remtasi šioje byloje, būtent vartotojų apsauga arba skatinimu laikyti santaupas“.